

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра політології та міжнародних відносин

Практичні завдання до курсу

«Проблеми національної та регіональної безпеки»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності СЗ Міжнародні відносини

2025 – 2026 навчальний рік

Практичні завдання до курсу **«Проблеми національної та регіональної безпеки»** для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності СЗ Міжнародні відносини. Рівне. РДГУ. 2025. 14 с.

Розробник: к.політ. наук, доц. кафедри політології та міжнародних відносин
Кундеус О. М.

Практичні завдання до курсу допоможуть студентам більш глибоко зрозуміти та засвоїти зміст дисципліни **«Проблеми національної та регіональної безпеки»**. Містять теми та завдання до практичних занять та літературу до них.

Затверджено на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин

Протокол від 29 травня 2025 № 7

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії, політології та міжнародних відносин

Протокол від 10 червня 2025 року № 6

©Кундеус О.М., 2025 рік

©РДГУ, 2025 рік

Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Проблеми національної та регіональної безпеки» є однією з фундаментальних дисциплін підготовки магістра міжнародних відносин і має за мету надання майбутнім фахівцям знань та вмінь у питаннях національної та регіональної безпеки.

Метою дисципліни «Проблеми національної та регіональної безпеки» є розробка комплексу проблем, пов'язаних з визначенням теоретичних основ міжнародної та національної безпеки, аналіз основних параметрів концепцій національної безпеки, визначення і характеристика її вузлових проблем та чинників.

Завдання даної дисципліни полягає у висвітленні змісту базового поняття «національна, регіональна та міжнародна безпека»; визначити засоби забезпечення національної безпеки; охарактеризувати яку роль відіграють міжнародні організації у підтриманні миру та безпеки; проаналізувати вплив геополітичних змін у Європі та світі на фактори забезпечення національної та регіональної безпеки; виділити основні загрози безпеці в сучасних міжнародних відносинах.

У процесі вивчення курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки» студенти повинні набути таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 06. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 04. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК 05. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 09. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів та місце в них України.

Очікувані результати навчання

РН 02. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

РН 04. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН 06. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

Теми та завдання для практичних занять

Тема 1. Вступ до курсу «Проблеми національної та регіональної безпеки»

Мета: ознайомлення з предметом, структурою курсу та його актуальністю.

Завдання:

1. Підготуйте коротке есе на тему: «Чому проблеми безпеки стали ключовими у сучасному світі?»
2. Проведіть аналіз поняття «безпека» у різних наукових джерелах. Складіть таблицю з порівнянням визначень. Формат: аналітична довідка.
3. Кейс-стаді Проаналізуйте концепцію безпеки в контексті одного регіону (наприклад, Балкани, Близький Схід, Східна Європа). Визначте основні загрози безпеці та запропонуйте три стратегії їх подолання. Формат: письмовий звіт.

Тема 2. Національна та регіональна безпеки

Мета: зрозуміти взаємозв'язок між національною і регіональною безпекою.

Завдання:

1. Складіть схему, яка відображає співвідношення між рівнями безпеки: індивідуальна – національна – регіональна – глобальна. Формат: схема+пояснення.
2. Порівняйте концепції національної та регіональної безпеки двох країн (наприклад, Польща та Україна або США та Канада). Як вони визначають свої пріоритети безпеки? Які спільні та відмінні риси? Формат: таблиця + пояснення.
3. Кейс-стаді Візьміть приклад регіонального конфлікту (наприклад, війна в Україні, конфлікт у Карабаху). Як цей конфлікт впливає на регіональну безпеку сусідніх країн? Запропонуйте заходи для стабілізації. Формат: звіт.

Тема 3. Національні інтереси — основна категорія концепції національної безпеки

Мета: з'ясувати суть національних інтересів як основи державної політики безпеки.

Завдання:

1. Визначте національні інтереси України у трьох сферах: політичній, економічній, інформаційній. Порівняйте їх із національними інтересами однієї з країн ЄС. Формат: таблиця + пояснення.
2. Підготуйте коротку доповідь: «Національні інтереси та реальні загрози їх реалізації в Україні». Формат: звіт.
3. Кейс-стаді Проаналізуйте конфлікт між двома державами через суперечливі національні інтереси (наприклад, Індія та Пакистан, Росія та Україна). Визначте, які інтереси кожної сторони призвели до ескалації. Формат: звіт.

Тема 4. Політична, воєнна та інформаційна безпеки як складові національної безпеки

Мета: розкрити зміст основних напрямів безпеки держави.

Завдання:

1. Розробіть таблицю, де вкажіть: тип безпеки – основні загрози – механізми протидії. Формат: таблиця + пояснення.
2. Проаналізуйте приклади порушень інформаційної безпеки в Україні (кібератаки, дезінформація). Формат: аналітична довідка.
3. Кейс-стаді Проаналізуйте, як інформаційна безпека вплинула на результат виборів у 2024–2025 роках (наприклад, у США чи Індії). Які методи інформаційної війни використовувалися? Формат: звіт.

Тема 5. Нормативно-правова база забезпечення системи національної та регіональної безпеки

Мета: ознайомити студентів із законодавчими основами безпеки.

Завдання:

1. Проаналізуйте Закон України «Про національну безпеку» (2018). Визначте ключові положення. Які ключові принципи та механізми закладено? Формат: звіт.
2. Порівняйте законодавство про національну безпеку двох країн (наприклад, США та Японія). Як вони враховують сучасні виклики (кібербезпека, тероризм)? Формат: таблиця + пояснення.
3. Складіть перелік основних міжнародних документів, що регулюють питання безпеки. Формат: звіт.

Тема 6. Регіональний сепаратизм

Мета: дослідити природу і прояви регіонального сепаратизму.

Завдання:

1. Кейс-стаді Проаналізуйте приклад регіонального сепаратизму (наприклад, Каталонія в Іспанії, Донбас в Україні). Які фактори сприяли сепаратизму? Як це вплинуло на регіональну безпеку? Формат: звіт.
2. Визначте фактори, які сприяють виникненню сепаратизму в регіонах. Формат: аналітична довідка.
3. Розробіть пропозиції щодо протидії сепаратистським тенденціям в Україні. Формат: звіт.

Тема 7. Внутрішні і міждержавні конфлікти у системі регіональної безпеки

Мета: розкрити природу конфліктів і способи їхнього попередження.

Завдання:

1. Побудуйте порівняльну таблицю: внутрішні та міждержавні конфлікти (причини, наслідки, приклади). Формат: таблиця + пояснення.
2. Проаналізуйте один конкретний конфлікт у Європі (наприклад, війна в Боснії, війна РФ проти України). Як він вплинув на сусідні країни та регіональну стабільність? Формат: звіт.
3. Напишіть есе на тему: «Як внутрішні конфлікти впливають на регіональну безпеку?». Використовуйте приклад (наприклад, громадянська війна в Сирії).

Тема 8. Механізми та шляхи мирного розв'язання конфліктів у системі регіональної безпеки

Мета: сформувати практичні навички пошуку шляхів мирного врегулювання.

Завдання:

1. Ознайомтесь із діяльністю ООН, ОБСЄ та ЄС у миротворчих процесах. Формат: звіт.

2. Проаналізуйте один механізм мирного врегулювання (наприклад, Мінські угоди, Женевські переговори щодо Сирії). Оцініть його ефективність і недоліки. Формат: звіт.
3. Напишіть коротке аналітичне повідомлення: «Які моделі мирного врегулювання можуть бути застосовані в Україні?». Формат: аналітична довідка.

Тема 9. Сучасна європейська безпека та безпека держав пострадянського простору

Мета: оцінити нові виклики для європейської та регіональної безпеки.

Завдання:

1. Підготуйте презентацію: «Архітектура європейської безпеки після 2022 року».
2. Проведіть порівняльний аналіз систем безпеки країн Балтії та України. Формат: звіт.
3. Складіть SWOT-аналіз безпекової позиції України у європейському просторі. Формат: аналітична довідка.

Тема 10. НАТО як гарант миру та політичної стабільності в Європі

Мета: ознайомлення з діяльністю та роллю НАТО.

Завдання:

1. Складіть хронологію основних етапів розвитку НАТО. Формат: таблиця+пояснення.
2. Проаналізуйте роль НАТО у врегулюванні одного конфлікту (наприклад, Косово 1999, Афганістан 2001–2021). Чи була організація ефективною? Формат: звіт
3. Підготуйте аналітичну записку: «Нова стратегічна концепція НАТО (2022) і її значення для України».

Тема 11. ОБСЄ і дипломатичні методи врегулювання міжнародних конфліктів

Мета: ознайомити студентів із дипломатичними інструментами мирного врегулювання.

Завдання:

1. Проаналізуйте структуру та основні напрями діяльності ОБСЄ. Формат: аналітична довідка.
2. Складіть таблицю методів дипломатичного врегулювання (переговори, посередництво, арбітраж тощо).
3. Розгляньте приклад участі ОБСЄ у моніторинговій місії в Україні (до 2022 р.). Формат: звіт.

Тема 12. Україна як складова системи регіональної та глобальної безпеки

Мета: сформувати уявлення про роль України у сучасній безпековій архітектурі.

Завдання:

1. Розробіть карту партнерств України у сфері безпеки (НАТО, ЄС, ООН тощо).
2. Підготуйте аналітичну доповідь: «Україна як суб'єкт європейської безпеки після 2022 року». Включіть аналіз її внеску в європейську безпеку та виклики через війну з Росією.
3. Створіть стратегічну модель: «Бачення безпечної України 2035» (у формі есе, інфографіки або презентації).

Рекомендована література

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
2. Абрамов В.І, Ситник Г.П., Смолянук В.Ф. та ін. Глобальна та національна безпека: підручник. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
4. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. Київ: НІСД, 2016. 528 с.
5. Горбулін В. П. Засади національної безпеки України :підручник / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. Київ: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
6. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України. А. Б. Качинський. Київ: ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
7. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів: Сполом, 2020. 418 с.
8. Дзьобань О. П., Настюк В. Я., Бєлевцева В. В. Проблеми захисту національних інтересів України у сфері державної безпеки в умовах геополітичних трансформацій ХХІ століття: монографія. Харків: Право, 2013. 295 с.
9. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посіб. / В.А. Ліпкан. Київ: Кондор, 2008. 552 с.
10. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: підручник / В.А. Ліпкан. Київ : КНТ, 2009. 631 с.
11. Національна безпека: український вимір / В.П. Горбулін, О.В. Литвиненко; Інститут проблем національної безпеки, Рада національної безпеки України. Київ: Інтертехнологія, 2008. 104 с.
12. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади : монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с.

13. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки : навч.посіб. / Г. П. Ситник, В. І. Абрамов, Д. Я. Кучма; за заг. ред. Г. П. Ситника: у 3 ч. Ч.1: Філософсько-методологічні та системні основи забезпечення національної безпеки. Київ: НАДУ, 2009. 248 с.

14. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки: навч.посіб. Г. П. Ситник, В. І. Абрамов; за заг.ред. Г. П. Ситника: у 3 ч. Ч. 2 : Методологічні основи державного управління національною безпекою. Київ: НАДУ, 2009. 240 с.

15. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: навч. посіб. /Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. Хмельницький; Київ. Кондор, 2007. 616 с.

Додаткова

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Аналітичний документ. Київ, 2018. 105 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXIend_0202.pdf

2. Закон України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 № 2469- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

3. Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам: Навчальний посібник // За ред. В. Толубка. Київ: НАОУ, 2004. 315 с.

4. Інформаційна безпека держави: навч. посіб. для студ. / В.І. Гур'єв, Д.Б. Мехед, Ю.М. Ткач, І.В. Фірсова. Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2018. 166 с.

5. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія / А. Б. Качинський. Київ: НІСД, 2013. 104 с.

6. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. 872 с.

7. Конституція України: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р (із змінами від 21.02.2014 № 2222-IV)].URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

8. Ліпкан В.А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення: монографія / В.А. Ліпкан. Київ: [Текст], 2003. 180 с.
9. Мітряєва С.І. Європейська безпека і Україна: Навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2008. 222 с.
10. Основи воєнної безпеки України: монографія. Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. Львів: НАСВ, 2016. 188 с.
11. Правове регулювання національної безпеки : навчальний посібник / О. Г. Боднарчук, О. І. Боднарчук, М. В. Глух, А. В. Гарбінська-Руденко ; Державний податковий університет. Ірпінь, 2024. 202 с.
12. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація системи безпеки. Навчальний посібник. Донецьк. 2011. 248 с.
13. Практичні аспекти стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності: навч. посіб. За заг. ред. Ю. В. Мельника, Л. М. Шипілової Київ : НАДУ, 2018. 128 с.
14. Радецький В.Г., Дузь-Крятченко О.П., Воробйов В.М. та ін. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави: підруч. Київ: НУОУ, 2010. 592 с.
15. Ситник Г.П., Смолянук В.Ф., Шевченко М.М. Геополітичний аналіз та прогнозування: навч. пос. Ч. 1. Київ: НАДУ, 2014. 152 с.
16. Ситник Г.П. Організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України: курс лекцій / Г.П.Ситник. Київ: ТОВ «САК Лтд», 2023. 112с.
17. Ситник Г.П., Шевченко М.М. та ін. Словник-довідник: Глобальна та національна безпека. Київ : НАДУ, 2016. 126 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання www.nbuv.gov.ua
2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>
3. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>
4. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>
5. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>

6. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/>

7. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України
<http://www.kmu.gov.ua/control>

8. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України
<http://www.rainbow.gov.ua/>

9. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua/>

10. Офіційний сайт Європейського Союзу <http://europa.eu/>

11. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України
<http://www.nplu.kiev.ua/>

Виконані завдання скидати на ел. адресу: oksana.kundeus@rshu.edu.ua